

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи
Запорізького національного університету

Ю.О. Каганов
2025 р.

ВИТЯГ

**з протоколу фахового семінару кафедри конституційного та
адміністративного права Запорізького національного університету
від 06.01.2025 р. № 06**

Присутні: д.ю.н., професорка, декан юридичного факультету Запорізького національного університету Коломoeць Т.О., д.ю.н, професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Курінний Є.В., д.ю.н., доцентка, професорка кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Верлос Н.В., д.ю.н., доцентка, професорка кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Шарая А.А., д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Кушнір С.М., докторка філософії у галузі права (PhD), доцентка, доцентка кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Титаренко М.В., викладачка кафедри, здобувачка кафедри конституційного та адміністративного права Франковська С.А..

Головуючий: д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного т В.К.;

Секретар: докторка філософії у галузі права (PhD), старша викладачка кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Євтушенко Д.Є.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: обговорення основних наукових результатів дисертації **Франковської Світлани Андріївни «Фінансовий моніторинг політично значущих осіб як інструмент протидії корупції: правовий аспект»**, що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право», для їх апробації та оцінки їх новизни, теоретичного та практичного значення.

СЛУХАЛИ: здобувачку Франковську С.А. про результати виконаного наукового дослідження.

Здобувачка стисло навела основні наукові положення та теоретичні висновки, що стосуються дослідження правового аспекту фінансового моніторингу політично значущих осіб як інструмент протидії корупції. У подальшому доповідачка акцентувала увагу присутніх на отриманих нею результатах аналізу стану дослідження фінансового моніторингу політично значущих осіб у вітчизняній правовій науці, дослідження феномену фінансового моніторингу політично значущих осіб як правової категорії, генезі та особливостях законодавства України про фінансовий моніторинг політично значущих осіб.

У продовження здобувачка акцентувала увагу на результатах досліджень стосовно механізму фінансового моніторингу політично значущих осіб та правової характеристики його складових, зупинившись детально на принципах фінансового моніторингу політично значущих осіб, суб'єктах фінансового моніторингу політично значущих осіб в аспекті їх системного аналізу та процедурному аспекті фінансового моніторингу політично значущих осіб.

Доповідачкою також було охарактеризовано зарубіжний досвід нормативно-правового регулювання фінансового моніторингу політично значущих осіб й виокремлено шляхи його можливого запозичення для України.

Насамкінець здобувачка запропонувала основні напрямки вдосконалення фінансового моніторингу політично значущих осіб в Україні, обґрунтувавши доцільність їх поділу на: доктринальний, законодавчий та освітнянський.

Завершивши доповідь, здобувачка відповіла на **запитання учасників фахового семінару.**

Колпаков В.К., д.ю.н., професор: Якими, на Вашу думку, є специфічні властивості фінансового моніторингу політично значущих осіб, які відрізняють його від інших видів фінансового моніторингу?

Франковська С.А., здобувачка: Дякую за запитання. Дійсно у роботі пропонується розгляд фінансового моніторингу політично значущих осіб у розрізі виокремлення та аналізу його властивостей, які, у свою чергу, пропонується поділяти на: загальні ознаки фінансового моніторингу, які притаманні будь-якому різновиду фінансового моніторингу. Водночас обґрунтовується й наявність особливих ознак, які притаманні саме цьому різновиду моніторингу й наявність яких зумовлена правовим статусом політично значущих осіб, стосовно яких він й зорієнтований. Такими ознаками є: а) його розгляд як сукупності (а краще все ж таки про системи) специфічних заходів, дій, засобів; б) сферою його об'єктивізації є сфера фінансової діяльності; в) його фокусний характер - по відношенню до окремої групи осіб, якими є політично значущі особи; г) його цільовий характер - з метою запобігання та протидії легалізації («відмивання») «брудних» грошей; д) змістовне наповнення - дії у вигляді, насамперед, спостереження, виявлення, аналізу, запобігання легалізації «брудних» грошей. Саме ці ознаки фінансового моніторингу політично значущих осіб пропонується врахувати при формулюванні його визначення саме як системи заходів, дій, засобів (насамперед, спостереження, аналіз, запити, виявлення даних і робота з ними, профілактичні заходи, заходи реагування), які здійснюються спеціально

уповноваженими особами у сфері фінансів стосовно політично значущих осіб з метою запобігання, виявлення та протидії легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму й поширення зброї масового знищення. Дякую.

Верлос Н.В., д.ю.н., професорка: У дисертаційному дослідженні присвячено увагу аналізу суб'єктів фінансового моніторингу політично значущих осіб, із вказівкою у висновках на те, що доцільним є розгляд їх саме як системи. Яку систему Ви виокремлюєте, які складові, на Ваш погляд, формують таку систему? Чому саме системний підхід має бути при аналізі цього різновиду фінансового моніторингу?

Франковська С.А., здобувачка: Дякую за запитання. Враховуючи сферу об'єктивізації відповідного різновиду фінансового моніторингу, яка передбачає залучення досить великої кількості різних суб'єктів (із особливостями діяльності кожного із них, різним ступенем активності залучення їх до відповідного виду діяльності, «якістю» нормативно-правового підґрунтя їх діяльності, сформованою практикою тощо), що об'єктивно обумовлює їх співпрацю, а також з акцентом на специфіку видового розмаїття політично значущих осіб, стосовно яких їх діяльність зорієнтована, й багатоманіття зовнішніх форм їх активностей у фінансовій сфері, в т.ч. й із «великими ризиками» неправомірного використання ними свого особливого правового статусу, суб'єктний аспект ресурсу відповідного фінансового моніторингу пропонується розглядати не як просту сукупність суб'єктів, а саме як їх систему, що дозволяє з'ясувати роль і значення кожного із них, виявити проблемні питання у їх діяльності задля їх усунення й використання відповідного моніторингу як дієвого інструменту запобігання корупції у відносинах за участю вищезазначеної категорії осіб із особливим правовим статусом. У роботі формулюється висновок про те, що суб'єкти фінансового моніторингу політично значущих осіб – це не проста їх сукупність, а кількарівнева система, із виокремленням у ній суб'єктів первинного фінансового моніторингу (суб'єктів безпосередньо контактних відносин із політично значущими особами) та суб'єктів фінансового моніторингу (залучених до цих відносин опосередковано, завдяки реалізації регулятивної та наглядової функцій). Всіх суб'єктів первинного фінансового моніторингу політично значущих осіб, з огляду на їх чисельність та спеціалізацію у їх діяльності, також пропонується розподіляти на тих, діяльність яких безпосередньо пов'язана із фінансовою діяльністю, фінансовими послугами (т. зв. «базова» нормативна модель визначення їх правового статусу), й тих, які здійснюють т. зв. «переважно внутрішній фінансовий моніторинг» (т. зв. «звужена» нормативна модель визначення їх правового статусу). Не зважаючи на специфіку цих суб'єктів, для них як для суб'єктів первинного фінансового моніторингу політично значущих осіб, характерним є унормування засад реалізації їх правового статусу у «базовому антилегалізаційному» Законі, (із деталізацією завдань, мети, прав, обов'язків та відповідальності), із уточненням відповідних нормативних положень в актах суб'єктів фінансового моніторингу, що забезпечує існування «вертикальності» зв'язків між

підсистемами таких суб'єктів, а у поєднанні із «горизонтальними» (на рівні груп суб'єктів первинного фінансового моніторингу політично значущих осіб) зв'язками й єдиною метою, що також є обов'язковим для системи й обумовлює можливість і доцільність формування тези про існування саме системи суб'єктів фінансового моніторингу політично значущих осіб, із координуючою (інтегруючою) «ланкою», роль якої відіграє спеціально уповноважений орган – Держфінмоніторинг України, який також забезпечує «зовнішні» зв'язки відповідної системи суб'єктів із правоохоронними органами, судовими установами та міжнародними інституціями задля ефективного використання ресурсу фінансового моніторингу політично значущих осіб. Отже, пропонується розгляд таких суб'єктів як системи, в якій виокремлюються декілька підсистем, пов'язаних горизонтальними, а також вертикальними «зв'язками» та об'єднаних єдиною метою. Дякую.

Шарая А.А., д.ю.н., доцентка: Ви формулюєте пропозиції, серед яких така: на доктринальному рівні доцільним є « ... д) обґрунтування безстроковості як обов'язкової ознаки фінансового моніторингу політично значущих осіб, впровадження єдиного підходу у збереженні відповідного правового статусу за політично значущими особами (всіма трьома складовими учасниками – національними, іноземними, міжнародними), оскільки для всіх для них є характерною «впливовість» посади (функцій), функцій, зв'язків, ресурсів й можливість їх збереження й після втрати зазначеної «прив'язки». Обґрунтуйте, будь ласка, чому саме також має бути модель врегулювання, враховуючи те, що у доктрині стосовно цього питання точаться досить «гострі» дискусії вже впродовж досить тривалого часу?

Франковська С.В., здобувачка: Дякую за запитання. Дійсно така пропозиція формулюється у роботі у підрозділі 3.2 у «доктринальному блоці» відповідних рекомендацій. Погоджуюсь, що вітчизняні вчені, які поглиблено досліджують відповідну проблематику, формулюють різні підходи і на це звертається увага у роботі, із посиленнями на їх роботи (наприклад, роботи Є. Легези, М. Шевченка та ін.), водночас у роботі пропонується й авторська позиція стосовно цього питання.

Так, зокрема, зазначається, що, якщо щодо «діючих» політично значущих осіб ознака «дії у часі» (а саме про цю ознаку й йде мова і стосовно саме цієї ознаки точаться зазначені дискусії) фінансового моніторингу не викликає жодних сумнів й дискусій як у середовищі вчених-юристів, так і визначеності позиції правотворців, яка знайшла своє втілення у європейських та міжнародно-правових стандартах, тоді як ця ж ознака фінансового моніторингу стосовно «екс-політично значущих осіб» (і важливо зробити уточнення – що це стосується як щодо «основного суб'єкта», а тим більше для «дотичних осіб») є предметом дискусій, а у законодавстві різних держав взагалі має місце різноваріативність практик їх вирішення.

У роботі зазначається, що аналіз тематичних джерел дозволяє стверджувати, що стосовно «іноземних політично значущих осіб», «іноземних публічних діячів» в цілому у світі є характерною безстроковість дій фінансового моніторингу й після втрати їх «прив'язки» до посади, до важливих,

значущих публічних функцій (така практика є домінуючою і у доктрині, і у нормотворчості). Водночас стосовно «міжнародних публічних діячів» (діячів міжнародних організацій) домінуючою є позиція надання їм статусу «звичайного клієнта» одразу ж після втрати ними зазначеної «прив'язки». Безперечно, особливості міжнародних організацій, їх правового статусу, правового статусу їх керівників є, обсяг публічно-владних повноважень, доступ до ресурсів, до прийняття важливих управлінських рішень також є, проте зазначати (і підтвердженням цього можуть, на жаль, слугувати приклади з світової практики) про автоматичну «втрату» цими особами своєї публічної, політичної «впливовості» й можливості бути дотичними до відмивання «брудних грошей» не варто. Цілком логічно було б передбачити, якщо не по життєвий, то хоча б терміновий (із унормуванням строку дії) фінансового моніторингу політично значущих осіб й після втрати «прив'язки» відповідного діяча до міжнародних організацій (як «лайт-версія») або ж все ж таки збереження безстроковості дії фінансового моніторингу політично значущих осіб й відповідно статусу політично значущих осіб за такими особами (як «хард – версію»).

Видається логічним впровадження саме єдиного (уніфікованого) підходу у збереженні відповідного правового статусу за політично значущими особами (всіма трьома складовими учасниками – національними, іноземними, міжнародними) – безстроковості, оскільки для всіх для них є характерною «впливовість» посади (функцій), функцій, зв'язків, ресурсів й можливість їх збереження й після втрати зазначеної «прив'язки». І мова ж йде не про будь-які міжнародні організації, а про ті, посади в яких орієнтовані на публічно-правові процеси, на публічний інтерес, вплив на них тощо. Відповідні «винятки» стосовно строковості для національних, іноземних та міжнародних політично значущих осіб не можуть бути, бо їх правовий статус є особливим й їх «вплив» залишається й після втрати ними «прив'язки» й набуття складової у його назві «екс». І такі винятки набувають ознак дискримінації.

Звертається у роботі увага на те, що досить дискусійним є питання строковості дії правового статусу «дотичних до політично значущих осіб» після набуття «основним суб'єктом» статусу «екс», а отже й поширення на них відповідного фінансового моніторингу. У врегулюванні цього питання має бути також дотриманий баланс приватної автономії таких осіб, водночас й урахування їх відносин (близьких, тісних особистих, тісних ділових) із експолітично значущими особами – «основними суб'єктами». Хоча й висловлюються у доктрині пропозиції стосовно недоцільності збереження за «дотичними особами» відповідного статусу після набуття «основним суб'єктом» статусу «екс», водночас однозначно відповісти на це запитання, напевно чи, можливо і доцільно. Із урахуванням зазначеного балансу, все ж таки варто усвідомлювати, що автоматичного скасування такого правового статусу, а отже уваги суб'єктів фінансового моніторингу до цих осіб не може бути й впродовж певного часу (як мінімум) вони залишаються «ризикованими суб'єктами» й мають перебувати у полі зору суб'єктів фінансового моніторингу. Дякую.

ВИСТУПИЛИ: наукова керівниця здобувачки д.ю.н., професорка

Коломоєць Т.О., а також д.ю.н., професорка Верлос Н.В., д.ю.н., професор Курінний Є.В., д.ю.н., доцентка Шарая А.А., д.ю.н., професор Кушнір С.М., докторка філософії у галузі права (PhD), доцентка, доцентка Титаренко М.В., докторка філософії у галузі права (PhD), старша викладачка Євтушенко Д.С.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару було озвучено **висновок наукового керівника доктора юридичних наук, професора Коломоєць Т.О.**, з оцінкою роботи здобувачки у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

Наукова керівниця здобувачки Коломоєць Т.О. вказала на те, що здобувачка у повному обсязі достроково опанувала освітню складову освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня складова індивідуального плану роботи здобувачки виконувалась вчасно, а впродовж другого року навчання достроково та із досягненням високих результатів вивчення навчальних дисциплін, із активною участю здобувачки у внутрішній академічній мобільності, одержання знань у неформальній освіті, із поєднанням навчання в аспірантурі. Як наслідок, Франковська С.А. здобула теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових, новаційних ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, достатньою мірою оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, що підтверджується проведенням нею власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Неухильно дотримуючись високих стандартів академічної та професійної доброчесності, здобувачкою опрацьовано значну кількість наукових, нормативно-правових та інших джерел, які стосуються теми дисертаційного дослідження.

Науковий керівник особливо відзначила наполегливість здобувачки, її активність та цілеспрямованість. Здобувачка яскраво та послідовно демонструвала прагнення до впродукування орієнтованих на практичне застосування в умовах сучасних реалій теоретичних концепцій та прикладних законодавчих рішень, підкріплених належним науковим обґрунтуванням. Зміст дисертації відображає здійснення здобувачкою критичного переосмислення наявних та формування нових цілісних знань. У процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи, дослухаючись до загальних настанов наукового керівника, здобувачка виявила високий ступінь самостійності під час започаткування, планування, реалізації та коригування процесу наукового дослідження. Активним було залучення здобувачки до виконання науково-дослідних завдань у рамках планів діяльності Навчально-наукової лабораторії дослідження проблем службового права НАПрН України, яка функціонує на базі Запорізького національного університету, до виконання комплексних наукових досліджень, які виконуються на кафедрі конституційного та адміністративного права, а саме: «Організаційно-правові механізми забезпечення відбудови повоєнної України в умовах інтеграції до Європейського Союзу» (номер державної реєстрації: 0123U001864). Результати дисертаційного дослідження здобувачки впроваджено в освітній процес,

використовуються у науково-дослідній діяльності юридичного факультету Запорізького національного університету при підготовці та проведенні аудиторних занять з навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Фінансове право», «Антикорупційне право», «Правове регулювання та практика реалізації фінансових розслідувань», а також при впровадженні окремих (в т.ч. й вільного вибору) освітніх компонентів, безпосередньо пов'язаних із фінансовим моніторингом політично значущих осіб, для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти, при організації, проведенні наукових, науково-практичних заходів, при підготовці тез, статей, виконанні наукових робіт на держбюджетній основі (акт впровадження Запорізького національного університету від 15.11.2024 року).

За результатом виконання дисертаційної роботи є всі підстави вважати, що наукова робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, яке присвячено правовому аспекту фінансового моніторингу політично значущих осіб як інструменту протидії корупції. У роботі наведено положення, висновки та рекомендації, що характеризуються науковою новизною.

Зважаючи на вищевикладене, науковий керівник здобувачки д.ю.н., професор Коломоєць Т.О. вважає, що наукова кваліфікація Франковської С.А. відповідає вимогам, що пред'являються до здобувача ступеня доктора філософії, а дисертація «Фінансовий моніторинг політично значущих осіб як інструмент протидії корупції: правовий аспект» може бути рекомендована до прийняття до розгляду спеціалізованою вченою радою.

Долучившись до **обговорення основних наукових результатів** дисертації, докторка філософії у галузі права (PhD), доцентка, доцентка кафедри конституційного та адміністративного права **Титаренко М.В.** відзначила, що здобувачці дійсно вдалося обґрунтувати актуальність теми дисертаційного дослідження, присвяченого аналізу правового аспекту фінансового моніторингу політично значущих осіб як інструменту протидії корупції. Здобувачкою запропоновано визначення фінансового моніторингу політично значущих осіб як окремого різновиду фінансового моніторингу, який поєднує у собі як загальні, так і специфічні ознаки, які обумовлені, насамперед, правовим статусом тих осіб, по відношенню до яких він зорієнтований, - а саме політично значущих осіб. Саме це і дозволило дисертантці запропонувати авторський перелік специфічних ознак відповідного різновиду фінансового моніторингу та запропонувати детальний аналіз їх. При цьому логічним, обґрунтованим виглядає сформульований нею висновок про те, що саме ці особливі ознаки й дозволяють виокремлювати відповідний різновид фінансового моніторингу як серед інших різновидів фінансового моніторингу, так і всього інструментарію запобігання корупції стосовно зазначеної категорії осіб. Досить детальним, логічним є аналіз поняття «політично значущі особи» як «ключового» у визначенні реального ресурсу фінансового моніторингу як інструменту запобігання корупції, із акцентом уваги на його комплексний характер, виокремленням «внутрішнього, національного», «зовнішнього,

зарубіжного» та «міжнародного» складових елементів, із виділенням «дефектів» нормативного визначення їх у національному та зарубіжному законодавстві та формулюванням можливих шляхів їх усунення.

Попри наявність наукових напрацювань з проблематики інструментів протидії корупції, фінансового моніторингу, запропонована дисертанткою проблематика є малодослідженою, а тим більше на рівні робіт комплексного характеру, із акцентом на особливості механізму відповідного різновиду моніторингу, вектори можливого запозичення зарубіжного досвіду та шляхи вдосконалення всього ресурсу в аспекті євроінтеграційних прагнень України.

Висловлюючи свою позицію стосовно наукового рівня дисертації, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **Кушнір С.М.** зазначив, що дисертаційна робота Франковської С.А. характеризується використанням традиційного академічного підходу до розгляду питань, визначених як складові змісту роботи - розділів та підрозділів дисертації. Дисертантка по тексту всієї роботи не просто погоджується із наявними підходами у правовій доктрині поглядами та позиціями вчених-правників, правників-практиків, вона й коректно полемізує із ними, наводить власні аргументи на підтвердження чи спростування тієї чи іншої позиції, формулюючи свою авторську позицію. Заслугує на схвалення її логічний, аргументований підхід до аналізу доктринальних, нормативних положень, виокремлення проблемних питань та пошуку до основних шляхів їх вирішення, із поділом запропонованих авторських положень на декілька «блоків», із обґрунтуванням водночас доцільності їх системного врахування.

На схвалення заслуговують, на думку д.ю.н., доцентки, професорки кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету **Шарої А.А.**, структуровані результати дисертаційного дослідження здобувачки, що забезпечує послідовне ґрунтовне дослідження феномену фінансового моніторингу політично значущих осіб саме як різновиду відповідного моніторингу і як інструменту запобігання корупції. Здобувачка системно підійшла до аналізу стану доктринального дослідження відповідного питання, сформулювавши висновок про те, що таке дослідження відрізняється різновекторністю, опосередкованістю, що й не дозволяє з'ясувати всю унікальність відповідного правового явища, що актуалізує комплексний аналіз й вимагає концентрації зусиль стосовно формування нових доктринальних тематичних положень, які й будуть слугувати підґрунтям для вітчизняної нормотворчості, зорієнтованої на використання ресурсу зазначеного моніторингу. Не менш значимими є зусилля дисертанти проаналізувати елементи механізму відповідного моніторингу, й отримані за підсумками дослідження результати стосовно унікальності принципів відповідного різновиду моніторингу, системного аналізу суб'єктів, із визначенням ролі і значення кожного із них та висновком щодо доцільності їх співпраці задля досягнення ефективного використання моніторингу для запобігання корупції стосовно політично значущих осіб. Варто також вважати вагомими результати дослідження дисертантки стосовно з'ясування реального

ресурсу процедурного аспекту моніторингу, який суттєво впливає на формування загального ресурсу, унікальності відповідного моніторингу. Аналіз розмаїття нормативно-правових актів, в т.ч. й в аспекті генези формування всього законодавства про фінансовий моніторинг політично значущих осіб, дозволив запропонувати авторський погляд на особливості відповідного законодавства у розрізі національної, міжнародної складових, виявити його «дефекти» й сформулювати авторські пропозиції стосовно можливого їх вирішення.

Крім того, Шарая А.А. звернула увагу на наявність підтверджень достатньої апробації результатів досліджень здобувачки, а саме: 9 опублікованих наукових праць, серед яких: 3 наукові статті та 6 тез доповідей на наукових, науково-практичних конференціях, які й оприлюднюють для широкого загалу результати наукового дослідження Франковської С.А.

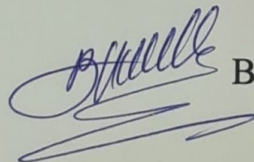
УХВАЛИЛИ:

1. Визнати, що результати дисертації Франковської Світлани Андріївни «Фінансовий моніторинг політично значущих осіб як інструмент протидії корупції: правовий аспект», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Рекомендувати рецензентам д.ю.н, професору Курінному Є.В., д.ю.н, доцентці Шараї А.А. під час проведення попередньої експертизи результатів дисертації Франковської Світлани Андріївни «Фінансовий моніторинг політично значущих осіб як інструмент протидії корупції: правовий аспект», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право» (галузь знань 08 «Право»), взяти до уваги підсумки цього фахового семінару.

Головуючий:

д.ю.н., професор,
завідувач кафедри конституційного
та адміністративного права
Запорізького національного університету

Валерій КОЛПАКОВ

Секретар:

докторка філософії у галузі права (PhD),
старша викладачка кафедри
конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

Дар'я ЄВТУШЕНКО